

Я. В. Апалкова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

МЕДІА ОСВІТА. СВІТОВА ПРАКТИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Апалкова Я. В.

Медіа освіта. Світова практика на сучасному етапі

У статті йдеться про важливість медіа компетентності та критичного мислення, а також різні боки впливу медіа на окремих людей і суспільство взагалі. Розглядається проблема необхідності розвинути вміння аудиторії орієнтуватися у великому струмі медійної інформації.

Ключові слова: медіа освіта, медіа компетентність, критичне мислення

Апалкова Я. В.

Медиаобразование. Мировая практика на современном этапе

В статье говорится о важности медиакомпетентности и критического мышления, а так же о разностороннем влиянии медиа на каждого человека и общество в целом. Поднимается вопрос о необходимости развития умений аудитории ориентироваться в большом потоке медийной информации.

Ключевые слова: медиаобразование, медиакомпетентность, критическое мышление.

В сучасному суспільстві людина контактує з медіа більше ніж одинадцять годин на добу, телевізор увімкнений більше ніж сім годин на добу. Ми вмикаємо радіо одразу як прокинемося, радіо супроводжує нас коли ми їдемо на роботу. З року в рік медіа набуває все більшого впливу як на повсякденне життя, так і на процес освіти. Таким чином, зрозуміла актуальність інтенсивного розвитку медіа освіти, яку «Російська педагогічна енциклопедія» трактує як напрямок педагогіки, який виступає за вивчення школярами і студентами «закономірностей масової комунікації» [1, с. 555]. Медіа освіта – це напрямок, який дуже швидко розвивається у світі, її мета – підготувати сучасну людину до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людей розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку,

оволодіти способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Проблему медіа освіти вивчають багато науковців, найвідоміші серед яких А. Федоров, А.П. Короченський, Л. Мастерман, Д. Букінгем. Мета даної статті – простежити роботи видатних науковців, проаналізувати становище і розвиток Медіа освіти на сучасному етапі, зробити висновки щодо новітніх медійних технологій та їх залучення у навчальний процес.

Концепція медіа освіти сходить до ідеї канадського філософа, філолога, літературного критика Маршалла Маклюена, який отримав загальну відомість завдяки дослідженням формуючого впливу електричних і електронних засобів зв'язку на людину і суспільство. Маклюен описує, як земна куля «стиснулася» до розмірів селища в результаті електронних засобів зв'язку, стала можлива миттєва передача інформації з будь-якого континенту у будь-яку точку світу [7, с. 56]. Завдяки вдосконаленій швидкості он-лайн обміну інформацією, у людей з'явилась можливість читати, розповсюджувати і реагувати на ситуацію у світі набагато швидше. Вступаючи в комунікації один з одним за допомогою електронних засобів зв'язку, люди міркують і діють таким чином, наче вони знаходяться зовсім близько, живуть в одному селищі. Зараз термін «глобальне селище» головним чином використовується стосовно Інтернет або Всесвітньої павутини, яка зараз є невід'ємною частиною медіа освіти.

Медіа освіта – це процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації: тобто розвитку культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здатностей, критичного мислення, вміння повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіа техніки. Отримана в результаті медіа освіти медіа компетентність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету, сприяє кращому розумінню мови медіа культури.

Медіа освіту можна розділити на наступні основні напрямки:

1) Медіа освіта майбутніх професіоналів у світі преси, радіо, телебачення, кіно, відео і Інтернету – продюсерів, акторів, операторів, журналістів, редакторів, режисерів.

2) Медіа освіта майбутніх педагогів в університетах і педагогічних інститутах, у процесі підвищення кваліфікації викладачів вузів і шкіл на курсах з медіа культури.

3) Медіа освіта як частина загальної освіти школярів і студентів, які вчаться у звичайних школах, середніх спеціальних навчальних закладах, вузах, яке може бути інтегрованою з традиційними дисциплінами або автономною (спеціальною, факультативною та ін.)

4) Медіа освіта у закладах додаткової освіти і дозвільних центрах (будинках культури, центрах позашкільної роботи, естетичного і художнього виховання та ін.)

5) Дистанційна медіа освіта школярів, студентів та дорослих за допомогою преси, телебачення, радіо, відео, Інтернет та ін.)

6) Самостійна безперервна медіа освіта, яка теоретично може здійснюватися протягом всього життя людини [4, с.16].

Один з найавторитетніших медіа педагогів і теоретиків медіа Л. Мастерман обґрунтував сім пунктів пріоритетності та актуальності медіа освіти на сучасному етапі:

1) Високий рівень споживання медіа та насиченість сучасних суспільств засобами масової інформації.

2) Ідеологічна важливість медіа та їх впливу на свідомість аудиторії.

3) Швидкий зріст кількості медійної інформації, посилення механізмів управління нею та її розповсюдження.

4) Інтенсивність проникнення медіа у основні демократичні процеси.

5) Підвищення значущості візуальної комунікації і інформації в усіх галузях.

6) Необхідність навчання школярів та студентів з орієнтуванням на відповідність майбутнім вимогам.

7) Зростаючі національні і міжнародні процеси приватизації інформації [5, с.21].

Результатом медіа освіти стає підвищення рівня медіа компетентності аудиторії. Медіа компетентність особистості – сукупність вмінь (мотиваційних, контактних, інформаційних, оціночних, креативних) обирати, використовувати, критично аналізувати, оцінювати, передавати і створювати медіа тексти у різноманітних видах, формах і стилях.

Розвиток медіа компетентності аудиторії засновано на ряду компонентів. Перший компонент – це досвід. Чим більше досвіду контактів з медіа та з реальним світом – тим більше наш потенціал для розвитку більш високого рівню. Другий компонент – активне застосування вмінь у сфері медіа. Третій компонент – готовність до самоосвіти.

Старанні учні відстежують своє розуміння, коли зустрічають нову інформацію. Хороші читачі перечитують частину тексту, коли припиняють його розуміти. Уважні слухачі, сприймаючи повідомлення, зазвичай ставлять питання, або нотують те, ще вони не зрозуміли для подальшого прояснення. Пасивні учні зазвичай ігнорують такі проблеми в розумінні. Вони не звітують собі в плутанині, в непорозуміннях і навіть у пропусках інформації.

Педагоги, які розвивають на заняттях критичне мислення аудиторії, пропонують роздивитися різні судження, точки зору на проблему, створюють умови для створення студентами самостійної думки, рішення, висновку, намагаються використовувати на заняттях такі види парної і групової діяльності, як проведення дебатів, дискусій, приділяють увагу рисам, необхідним для обміну думками: терпимості, вмінню слухати, відповідальності за власну точку зору.

Відсіль витікає головна мета медіа освіти: навчити аудиторію аналізувати і виявляти маніпулятивні дії медіа, орієнтуватись в інформаційному струмі сучасного суспільства. В процесі занять з учнями вивчається вплив медіа на індивідів і суспільство за допомогою так званих «кодів» (наприклад, в рекламі), розвивається критичне мислення аудиторії у відношенні медіа текстів.

Вважається, що аудиторії потрібно дати орієнтир в умовах надлишку різноманітної інформації, навчити коректно її сприймати, аналізувати, мати уявлення про механізми та наслідки її впливу на читачів, глядачів, слухачів. Одностороння або перекручена інформація, передана, наприклад, телебаченням, яке має велику силу навіювання, потребує осмислення. Таким чином, потрібно, аби учні могли визначити різницю між фактами загальновідомими і вимагаючими перевірки; надійність джерела інформації; упередженість судження; неясні або двозначні аргументи; логічну несумісність у ланцюзі міркування. [5, с. 54].

Таким чином, можна стверджувати, що критична медіа компетентність сприяє розвитку критичної позиції викладачів і учнів, коли вони сприймають медіа тексти або розмірковують про них. Щоб вдосконалити цю практику і викладачам, і студентам потрібно ретельно дослідити їхнє початкове уявлення про медіа тексти; залучати в критичному аналізі їх власне сприйняття ситуації описаної або прихованої в аналізованому тексті; відділяти правду від напівправди, факти від вигадки, об'єктивність від упередженості. Але з'являється резонне питання: які є критерії оцінки інформації?

На думку Л. Мастермана мета формування у учнів вибіркового підходу на основі критеріїв оцінки якості інформації практично неможлива, тому що у світі не існує чітких критеріїв оцінки медіа текстів. Телевізійна хроніка, яку ми вважаємо цінною і важливою, може бути сприйнята геть інакше людьми, які переслідують інші цілі, тими, хто дотримується інших політичних поглядів, належить до інших культур, мешкає в іншому суспільстві. Так чи інакше, ми постійно стикаємося з питанням: «Цінність для кого? Цінність для чого? Цінність згідно з якими критеріями?» [5, с. 24.]

Іноді педагоги спрощено розуміють медіа освіту як розвиток критичного мислення, звужуючи спектр вивчення до роботи з рекламою або телевізійними програмами, де простіше виявити спроби маніпулювання і зовсім знецінюють художню сферу медіа. Між тим, Л. Мастерман не закликає відмовитись від розгляду проблеми цінності медіа тексту взагалі. «Ми не стверджуємо, – він пише, – що питання художньої цінності не повинні бути в медіа освіті. Але ми

впевнені, що ці питання повинні бути отодвинуті з центру педагогічної уваги з метою полегшення розвинення розуміння медіа текстів, – як і у чийх інтересах вони створюються, як вони організовані, що вони означають, як представляють реальність, як вони «читаються» аудиторією» [5, с. 25].

Медіа освіта повинна навчити грамотно використовувати технічні ресурси, критично оцінювати позитивний і корисний розвиток. Від її якості залежатиме культурний і духовний рівень майбутнього покоління. Інформаційне середовище надає дуже великого впливу на свідомість людей, але не все, що звіщається ЗМІ, є достовірним, об'єктивним і корисним. Саме тому в людині повинне формуватися критичне відношення до мас медіа, вона повинна розсудливо сприймати та оцінювати медіа інформацію. Медіа культура оточує нас всюди, тому залучення її до навчального процесу буде цілком закономірним.

Розповсюдження медіа, створення нових інформаційних технологій дозволяє успішно залучати і розвивати багато існуючих вітчизняних і закордонних моделей медіа освіти, інтегрувати і синтезувати їх. Тож, на наш погляд, перспективним є детальний розгляд, систематизування та розроблення системи щодо залучення медійних засобів на заняттях по вивченню іноземної мови.

Література

1. **Давыдов В. В.** Российская педагогическая энциклопедия: в 2 т. / гл. ред. В. В. Давыдов. – М. : Большая рос. энцикл., 1993-1999.
2. **Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. (Альма-матер).
3. **Шариков А. В.** 12 «зол» телевидения и задачи медиаобразования // Медиаобразование, 2005. – № 6. – С. 39–48.
4. **Фёдоров А. В.** Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.

5. Мастерман Л. Обучение языку средств массовой информации // Специалист, 1993 (а). – № 4. – С. 22–23. 1993 (b). – № 5. – С. 31–32.

6. Bukingham D. Media education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. – Cambridge, UK. Polity Press, 2003, – 186 с.

7. Н. М. McLuhan. The Gutenberg Galaxy: the Making of Typographic Man / Н. М. McLuhan – University of Toronto Press, 1962. – 294 с.

Apalkova I.

Media Education: International Practice at the Present Stage

The article deals with the importance of the Media Competence and Critical Thinking as well as multifaceted Media impact on each individual and society as a whole. A problem of the audience skills development to navigate in a large stream of media information is analyzed.

Key- words: Media Education, Media Competence, Critical Thinking.

Відомості про автора

Апалкова Я. В. – викладач кафедри іноземних мов Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні наукові інтереси зосереджено навколо медіа освіти та залучення медіа джерел у навчальний процес.